

Proč zrovna Žatec ?

Peter Klepsch

Překlad z němčiny Prof. Dr. Adalbert Wollrab

8. října 1938 přijela 1. tanková divize německé branné moci při plnění Mnichovské dohody do Žatce. Velel ji generálporučík Rudolf Schmidt – bratranec polního maršálka von Witzlebena, popraveného po neúspěšném puči ze dne 20. Července 1944 – který byl již tenkrát rozhodným nepřítelem nacistického režimu.

Jen několik hodin před tím zabránil policejní rada Orlíček, který byl šéfem žatecké bezpečnosti, tomu, aby projíždějící čeští uprchlíci z pohraniční oblasti provedli kriminální činy a plenění v městě. Orlíček, jinak věrný služebník nového státu, věděl ale také, co je dlužen občanům obce, kteří byli mnohá léta svěřeni jeho ochraně.

Dva lidé, Němec a Čech, kteří každý svým způsobem zůstali povinováni právu a pořádku, příkladně pro světlo a stín v průběhu dějin. Jejich jednání by mělo být všem těm, kteří i ještě dnes myslí v šablonách, varováním před unáhleným úsudkem.

Bylo by pokrytectvím popírat to, že Mnichovská dohoda byla tehdy pocitována skoro všemi žatečáky jako akt spravedlnosti. Pro německou třetinu obyvatelstva Čech a Moravy byla smlouva ze St. Germain aktem bezpráví, protože dala všem národům východní a střední Evropy právo na sebeurčení, jen Němcům a Maďarům ne, a tím se stavěla bez rozpaků proti původním válečným cílům spojenců. Donuceni vojenským násilím a bez možnosti se podílet na přípravě ústavy, měla německá část obyvatelstva mnohonárodnostního státu, opatrně řečeno, jen málo sympatií pro jeho existenci.

K tomu ještě přišla uražená hrdost násilným aktem, který učinil z kdysi státotvorných občanů nyní jen „trpěnou menšinu imigrantů“ Tak doslova se vyjádřil sám prezident Masaryk k německým protestům proti odepření práva sebeurčení. Přece jen se podařilo filozofickou zralostí presidenta v následujících letech poměry mezi národnostmi zlepšiti a do poloviny třicátých let je učinit snesitelnějšími. Ale neúprosný běh dějin měl ukončit cestu do „druhého Švýcarska“. V Německu se dostal 1933 Hitler k moci a 1935 po těžce nemocném „prezidentu osvoboditeli“ následoval Beneš.

Nyni stáli proti sobě dva extrémní nacionalisté mezi jejichž přepjatými cíly rostlinka naděje na mírovou koexistenci brzo zvadla.

Ještě před uchopením moci Hitlerem Beneš zablokoval, zcela ve smyslu svých francouzských protektorů, jako prezident rady Společnosti národů německé pokusy o zmírnění Versailles-kého režimu, a připravil tím bez zábran půdu pro Hitlerův úspěch u zatrpklých Němců v Německu.

V ČSR vyvolala pozemková reforma ze začátku jen národnostní a méně hospodářské problémy. Postižení velkostatkáři se cítili spíše světovými občany, ale uvolněné statky byly v pohraničí obsazeny skoro výhradně jen Čechy, se všemi následky jako na př. založení nových českých škol atd. Vyjimečně se někdy mohli i Němci podílet na pozemkové reformě, avšak museli přesídlit do vnitrozemí a byli brzo obětí národnostní izolace.

Mnohem kritičtěji byla situace německých úředníků. Mohli zůstat ve státních službách jen po absolvování velmi náročných jazykových zkouškách, a ještě vyšší překážky se stavěly bývalým důstojníkům, kteří chtěli dále sloužit u armády. Tak byla existence mnoha rodin těžce ohrožena už za Masaryka a mnozí bývalí úředníci nebo důstojníci museli pracovat jako obchodní zástupci anebo se protloukati v pro ně cizích povoláních.

Situace se ještě zhoršila v třicátých letech když stát zadal objednávky skoro výhradně jen českým podnikatelům aneb řemeslníkům a zemědělství trpělo následky světové hospodářské krise.

V sudetoněmeckých kruzích se začalo pošilhávat přes hranice, protože Hitler se rychle vypořádal s nezaměstnaností, zatím co počet zaměstnaných především v německy mluvících oblastech ČSR drasticky ubýval. Hitlerův teror byl beztoho v době německé olympiády držen na uzdě a masa lidí vně německých hranic viděla ve své nouzi v Německé říši jen světlo a ne stíny. Koho by udivilo, že Henleinova Sudetoněmecká strana, která mimochodem byla otevřená i pro židy, požadovala autonomii sudet na ochranu hospodářství trpícího nouzi. To způsobilo újmu tak zv. „aktivistům“, kteří usilovali o spolupráci s republikou, avšak opora Prahy byla čím dále slabší a při dalších volbách špatně uspěli. Teprve po „Anschlušu“ Rakouska Beneš svým německým spoluobčanům nabízel příliš málo a příliš pozdě, než aby se dal vývoj vést jiným směrem.

Sudetští Němci, cítíce se vždy jako rakušany viděli svoji politickou budoucnost spojenou nyní jen s Berlinem a ne jako dosud s Vídni. S

pádem Vídně viděli svou alternativu nyní v Německu a chtěli, hnáni strachem o existenci a pocitem poškozeného práva, a ovlivněni také dějinnou romantikou, domů do říše. Když potom také světová veřejnost brala otevřenou ránu, způsobenou Pařížskými smlouvami, na vědomí, naplnil se neblahý osud.

Po této nutné exkursi do velké politiky vraťme se nyní znovu do Žatce. Město čítalo v roce 1900 15.758 obyvatel. Z nich se hlásilo 430 k české národnosti. 1930 narostlo obyvatelstvo, přesto že válka si vyžadovala mnoho lidských obětí, na 18.100 hlav mezi nimi nyní již 3.156 Čechů, a převážná část z 1.859 Židů se hlásila k německé národnosti. Z těchto čísel je již zjevný masivní tlak, kterým zapůsobila oficiální Praha v pohraniční oblasti na německy mluvící část obyvatelstva. Přece jen zůstalo město ušetřeno krvavých represálií českým vojskem v březnu 1919, které si vyžadovaly v jiných místech mnoho mrtvých a zraněných mezi protestujícími německými obyvateli a tím otrávil atmosféru v novém státě již od samého počátku. Po pravdě řečeno, Žatec byl bohatým městem, jehož občané nedali lehkovážně v sázku majetek a život. Finanční prostředky, kterými město oplývalo, díky píce řemeslníků, lukrativním pěstováním chmele a zeleniny a obchodem těmito produkty, svedly město 1933 k tomu, aby uspořádalo slet německé tělocvičné jednoty Deutsch-völkischer Turnverein ve svých zdech. Průmyslová města s německy mluvícím obyvatelstvem již silně trpěla hospodářskou krizí která byla přemístěna Prahou do Sudet a tak měl Žatec náhle černého Petra v ruce, s pověstí, že se stal pařeništěm Henleinovského hnutí. Tehdy, to je jisté, nebyli v zemi ideologové nacistického ražení, ale 1938 mnoho sympatisantů pro připojení k Německu. Byli to lidé, kteří svého času stáli před ruinem, a jejichž hospodářská existence byla zachráněna zakončením české represe. Z 1.859 židů žilo v květnu 1939 v městě již jen 200. Převážná většina, zámožná a dalekozraká, se před Mnichovskou dohodou přemístila do ciziny. Tak počet obětí, které si vyžadovala Hitlerova rasová šílenost, alespoň v blízkém okolí našeho domova zůstal poměrně malý. Vážili jsme si našich židovských spoluobčanů jako dobrých lékařů, advokátů a férových konkurentů v hospodářském životě. Extremní antisemitismus stejně jako zášť proti Čechům v saturované atmosféře našeho města nikdy neexistoval. Většina neněmeckých spoluobčanů byla v tehdejší společnosti dalekosáhle integrována. Nevoli pocítili jen ti Židé, kteří jako politikové nebo žurnalisté německé většině v národnostním boji vpadli do zad, a ty české orgány, které se nechaly instrumentalisovat k národnostnímu útlaku z Prahy. Je tu také na místě, zabývat se heslem v Praze zrozeném o vyhnání Čechů na podzim 1938:

V zásadě měl každý Čech, který žil v Žatci již před rokem 1910 možnost ucházet se o německé státní občanství. To využilo také hodně

českých občanů, ale také řada politicky nenápadných osob, přistěhovalých teprve po roce 1919, kteří měli solidní existenci. Emigrovali v první řadě úředníci policie, dráhy a pošty, kteří nemohli čekat od Německa ani místa ani penzi. Oni všichni mohli svůj pohyblivý majetek transferovat, a pokud měli pozemky, tyto také prodat. Abych jmenoval konkrétní případy: v Žatci zůstali: vysoce vážený právník Dr. Vilém Kříž, obchodník chmelem Rudolf Holub, špeditér Řánek a obchodník uhlím Rožka. Češi zůstali i na venkově, sedláci kteří dostali polnosti předešlou pozemkovou reformou: velkostatkář Firbas v Milčevsi a rodiny Průha Renč v Staňkovicích. Navíc jsou pisateli tohoto článku známy tři vůdce Hitlerjugend českého původu, kteří v roce 1945 bez úhony vyměnili strany, zatím co němečtí antifašisté přišli z koncentračního tábora nebo z německého vězení rovnou do českého pracovního tábora a museli potom po vyvlastnění svého majetku jít do exilu. Hůře se měly smíšená manželství německo-židovská. Tito lidé byli stále šikanováni nacistickými orgány, poníženi a ohroženi, závislí na pomoci přátel, kteří často mohli pro ně dělat jen velmi málo. Díváme-li se na speciální události v našem rodném městě, je jasné, že 1945 mnoho lidí vzhlíželo vstříc změnám událostí starostmi, ale ne v zoufalství.

Hlavní argument užitý Prahou pro vyvlastnění a vyhnání byla výčitka zrazení republiky, což však netáhne, neboť 1918 zničili Češi v starém rakousku též mnohonárodnostní stát, který byl podle Masaryka anachronismem. Ani Hitler je proto nevyhnal, nevyvlastnil nebo také nedal 8% zavraždit, jak se pak stalo 1945 Němcům.

Krátké opojení z domnělé svobody pro nás končilo přesně po „Einmarschu“ židovským pogromem 9. 11. 1938 nazvanou „Reichskristallnacht“. Ke cti žateckého obyvatelstva je třeba uvádět, že to bylo nařízeno z venku, končilo relativně mírně a na žádný pád nebylo „výrazem spontánní zloby lidu“, jak by Goebels chtěl, aby se myslelo. Lidé s přemýšlivou myslí ještě více pomátlo, že německá branná moc pochodovala sněhem a ledem na Prahu. Narušilo to důkladně pocit spravedlnosti mnoha Žatečáků, neboť právě byla s velkým úsilím vybojována národnostní nezávislost Sudetských Němců, a nyní se muselo pohlížet na to, jak byla druhým pod nicotnou záminkou vzata. Žádný dobrý příklad pro národ, který se považoval sám za morálně bezúhonného.

Pak přišla válka. Nikým nevíтанá, vzbuzovala strachy, obzvláště při starší generaci, a po prvním opojení vítězstvím bylo slyšet příslovečné pískání si v černém lese nebo také povyk málo dalekozrakých typů. Skoro zároveň s porážkou u Stalingradu se prvně potají proslýchalo, že byly spáchány zločiny v Polsku, a starostlivé matky započaly držet příliš naivní syny v povzdálí od SS. Zatím co v nedalekém Mostu započaly padat pumy, zůstal Žatec, až na mrtvé, padlé na frontě, od války ušetřeno. Hladověť se celkem nemuselo a kdo se nemohl zcela nasytit,

mohl svůj jídelní lístek doplnit v záviděném Protektorátu. Čeští sousedé totiž nemuseli na vojnu a jejich životní standard byl spíše lepší, než Němců v říši. Teprve v dubnu 1945 si vyžádal nálet na malé nádraží první oběť civilistů ve městě. Ale již dříve byli dva syny prominentních občanů popraveni, protože prý znásilnili židovské ženy. Když Drážďany hořely, válečný hluk byl slyšet i přes hory, a nikdo už neměl iluze. Jediná otázka nyní byla, zda přijdou Američané nebo Rusové. Optimisté doufali stále ještě na Američany, kteří stáli před Karlovými Vary. Realisté se právem obávali toho, že si Stalin nenechá ujít „citadelu Evropy“. V ranních hodinách 9. Května pak bylo všechno jasné a několik dnů se myslelo, že relativně mírným okupačním terorem Rusů – kteří měli za to, že jsou v českém městě – je už nejhorší překonáno. Slovanským jazykem mluvící občané kteří zůstali v Žatci byli známy a nečekalo se od nich nic zlého. Jim také nikým nebylo ublíženo. Prvního června se zaplnilo město českými uniformami a šeptem se roznášela zpráva: „všichni Němci budou vyvlastněni a vyhnáni“ anebo „v Postoloprtech zmizeli náhle všichni němečtí muži a ženy“. Nechtělo se tomu věřit, ale starému Žatci uhodila doslova poslední hodina, neboť po vyhnání žateckých mužů zůstaly žatecké radniční hodiny stát.

Co následovalo, lépe podává česká vyšetřovací zpráva, střízlivěji a trefněji, než by to mohly traumatické vzpomínky posledních německých svědků kteří přežili. Přesto chce komentátor vnést trochu pořádek do chronologie těchto hrůzostrašných dnů, které v oficiálním textu působí trochu neuspořádaně.

Neděle 3. června bylo hnáno asi 5000 žateckých mužů v nejméně dvou kolonách do 15 km vzdálených Postolopr. Původně tam měly být zavlčeny všechny 13ti- až 70tileté osoby mužského pohlaví. Zřejmě však byli zadrženi staří mezi 66 a 70 na nádraží a byli hned dány do Žateckého tábora. Již na náměstí byli první mrtví, 50 dalších spáchalo v těchto dnech sebevraždu, a neznámý počet osob byla již koncem týdne zastřelena na jižní straně nového hřbitova. V masovém hrobě má být pohřbena asi stovka lidí, mezi nimi i v lazaretě zemřelé raněné vojáci. Jen hodiny před koncem války tu protáhl evakuační transport z koncentračního tábora Terezín. Ponechal po sobě na své cestě oběti nákazy a pocity viny. Také skupina Slezských malých dětí byla v Žatci zastřižena koncem války a Rusi pod hrozbou smrti rozděleny na žatecké rodiny.

4. června: Po noci ztrávené na dlažbě staré postoloprtské jezdecké kasárny je zcela nemotivovaně stříleno do německých mužů. Jsou mrtvé a raněné. K polednímu přijíždějí nákladní auta. Jedou pro lékaře a pro zaměstnance žateckých městských podniků. Manželé židovských žen smějí zpět do města, musí však velmi brzy také do tábora. Večer musí ti, kteří zůstali, za zpěvu nacistických písní běhat kolem kasárenského dvora. Kdo zůstává zpátky je bit. V průběhu noci jsou přinášeni zatčení

ze žateckého soudního vězení a jsou zavřeni do západního kasárenského traktu obklopeného ostnatým drátem: „Kdož sem vstupujete, vzdejte se všech nadějí“.

5. června Již ráno začíná selekce zajatých, spojená s opakovanou prohlídkou. Je pozdě odpoledne, kdy jsou všechny černé losy taženy. Se členy SS putují všichni bývalí členové bezpečnostní stráže, členy bývalé SdP (Sudetoněmecká strana) a několik málo funkcionářů, kteří nějakým způsobem nezmizeli, do bloku smrti. Také oběti čisté svévole jsou mezi nimi. Dohromady více než 500 mužů mezi nimi školní rektor Emil Tutschka, byvše již před penzí, který jako okresní předseda včelařů zřejmě ohrožuje bezpečnost tohoto státu. Zbylé "lehčí případy" smějí noc ztrávit na dlažbě kasáren. Ostatní jsou nahnáni do místnosti kasáren, kde stojíce jeden těsně vedle druhého, mají spát v stoje za nedostatku vzduchu. Ještě za stmívání vychází první skupina směrem do Levanické bažantnice. Nikdo z nás se s nimi již neshledal.

Středa, 6. Června: Tento den byl jediným krvavým chaosem. Zatím co první autobusy ze Záluží (Maltheuern) přijely pro mladé hochy, aby je odvezly k nuceným pracem, ukázal Kapitán Langer této generaci ještě, jak statečnému muži je třeba umírat. Major Pohl byl dosti naivní a reklamoval Ženevský konvenční článek a vzalo to s ním hrozný konec. Do toho pekelného scénária se odvážil Erich Kindermann se svoji motorkou. Je položidem a přinesl chleba a dopisy pro některé z nás a také fámou, že v Žatci dlí britská komise. Utěšoval nás, že kdo nebyl u partaje, že přežije. Z cely smrti je slyšet hlasité, utrápené sténání. Někteří z nich jsou před našima očima bestiálně zbiti. Krvavý teror a horko ženou první muže do šílenství. Kdo se ozval byl brutálně zastřelen. V poledne bylo za hrůzostrašného výstupu zavražděno pět čtrnáctiletých chlapců a chci si ušetřit detaily. Jsou obecně známy a snesitelné jen pro lidi s dobrými nervy. Přímo do toho krvavého klimaxu přijely nákladní auta vezoucí chleba. Patnáct lidí se dělí o jeden bochník. Pro mnohé první sousto od soboty večer. Vodu nabíráme ze strouhy, která je okořeněna pulcema a, jak dnes víme, i špetkou mrtvolného jedu. Večer musí také "lehčí případy" do přeplněné stáje. Co si v noci musí vytrpět, bylo popsáno již na jiném místě. Zřejmě měl být odchod kandidátů smrti nepozorován. Faktor, který nám dodal odvahy a nechal nás doufat, že přežijeme.

Čtvrtek, 7.června: "Lehké případy" odpochoďují do žateckého tábora. Kdo není schopen chůze, je zastřelen, mimo jiné stavitel Heinzl ještě v Postoloprtech a na cestě kněz Max, který byl guardianem žateckého kláštera. V obou případech v dohledu chronisty, který v pozdních poledních hodinách ještě jednou vkročí do svého rodného města, obtěžkán hořkostí pro celý život a máje střep granátu z postoloprtských dnů v stehně,

Pátek dne 8. 6. opustili všichni Žatečáci, až na málo vyjímek, kasárna. Bylo třeba místo pro 300 chomutovských a bilinských kandidátů smrti, neboť se ve vraždění pokračovalo.

Bereme-li jako základ počty, které byly zjištěny z následujících dokumentů, tak přicházíme, připočteme-li Němce zastřelené ve Vadkovicích, Kounově anebo na žatecké hřbitovně zdi, zcela lehce na 1.500 "zmizelých" na žateckém okrese, jak uvádí Staňkova kniha. V těchto počtech není zahrnuta dobrá stovka sebevražd a miminka, která musela umřít, protože vrchnost jim odepřela zásobovat je mlékem. Podle vyšetřování Červeného kříže bylo jen v žateckém táboře žen 75 miminek zemřelých hladem.

Vzhledem k těmto hrůzám je těžko se zabývat v klidu s vinníky. Na předním místě stojí beze sporu kapitán Jan Zicha, který byl tenkrát známý pod krycím jménem "Petrov" a který se stal 1947 předsedou okresního národního výboru v Žatci. Veškerá jeho činnost vnucuje domnění, že Petrov/Zicha byl při nejmenším kryt Ministerstvem národní obrany. Jako šéf obskurní rozvědné jednotky měl moc odvolat majora Duřtu z funkce posádkového velitele jen proto, že Duřt nesouhlasil z jakéhokoliv důvodu s akcí, organizovanou "Petrovem". Rožka, který se též pokusil vystříhat se nejhoršího, byl ohrožen samopalem. V Postoloprtech se objevuje "černý Petr" - tak je potají svými oběťmi nazýván - s hotovou proskribční listinou, a chladnokrevně odškrtává vraždy. Marekovi ukládá již před počtetím akce, aby obstaral lopaty a nehašené vápno. To je organizovaná masová vražda a není to spontánní akt pomsty frontových vojáků, tak jak chce protokol vsugerovat. Listinu smrti ostatně obdržel Zicha od Karla Haase, starokomunistu, který svou ideologii v praxi vykonával již vloupáním a proto se dostal do koncentračního tábora. 1945 byl potom policejním šéfem v Žatci. Scenário, připomínající operu "Dreigroschenoper" ideologického souvěrce Brechta.

Vraťme se ale k Petrovi/Zichovi. Podle vlastních údajů byl narozen v Žatci, pod jakým jménem, zůstává neobjasněno. Zřejmě byl učitelem, emigroval 1939 napřed do Rumunska, později se shlásil k čs. armádě v Anglii, odtud šel do Ruska a vstoupil do československé zahraniční armády v Rusku, pozůstávající z přinucených slovenských válečných zajatců, Volyňských Čechů a komunistických emigrantů, prostoupených politruky s nejvyšším ideologickým svěcením. K posledně jmenovaným patří "černý Petr" zcela jistě. V Postoloprtech vydával jen rozkazy přes svou nízkou důstojnickou hodnost, také kapitánu Černému, který sloužil taktéž na východě a udržel tam střelnou ránu na hlavě. Možná to vysvětluje jeho krutost - dal zastřelit pět nešťastných chlapců. Zdá se, že Čupka velel nočním popravám a jinak také není zcela bezúhonný (pokud jde o skvosty).

Je zcela zřejmé, že z Mareka chtěli udělat před vyšetřovací komicí obětního beránka. Ten však předvídal tento záměr a v předvečer komunistické revoluce prokázal hodně odvahy. Jestliže prosvítává v průběhu vyšetřování místy světlo pravdy, tak díky jemu. Marek byl filuta, kterého přinutili být náčíním, který však nebyl zločincem. Potají zachránil některým život a také se pokusil, aby pět chlapců vyvázlo jen bitím, ale také zastřelil na požádání kapitána Langerera a obohatil se na našem neštěstí. Přece jen jako velitel žateckého ženského tábora v některých případech zabránil znásilnění žen, také ze stran Rusů. Stal se sice vrahem, ale nesudme ho příliš přísně. To stejné platí i pro bratry Petrolukovi, kteří byli jen zesurovělymi všiváky, ale ne rozenými vrahy.

Vedle vrahů tu byli ještě nestoudní zloději. Činili se ve stínu hlavních pachatelů a proto byli méně nápadné. Zvláštním exemplářem toho druhu byl právník a státní úředník Dr. Petrášek. Jeho vášeň starých mincí prosvítává dokonce ve vyšetřujícím protokole. Nechá umřít krajana Dr. Kříže a přisvojuje si jeho proslulou numismatickou sbírku. Dr. Kříž měl také dva nevlastní syny, Karla a Arnošta Zulegra. Petrášek zamkne Karla do tmavého sklepa a odebere mu, který trpí srdeční chorobou, léky. Brzy na to Karel umře, zatím co Arnošt je pod nicotnou záminkou postaven před mostecký soud, kde musí pracovat skoro dva roky, ale je sprostěn 1947. Petráškovu známé politování, že neumřelo dost německých dětí hladem, bylo německým táborem lékařem Dr.Brüchertem pro potomstvo natočeno na magnetofon v naději na spravedlnost.

Na uzávěr této místní exkurse je stavěna opět otázka: Proč zrovna Žatec?

Není sice náhoda, že vrchol krvavých událostí se odehrává rok po Lidicích. Avšak všude v Sudetech se na rozhraní květen/červen 1945 vraždilo. Jenže nikde s tak dobře organisovanou intenzitou jako na Žatecku. Brno a Praha jsou velkoměsta a počet Ústeckých obětí nedosáhla přes vyšší počet obyvatelstva ani polovinu mrtvých Žateckého okresu. Vedle 1.300 potvrzených vražd v Postoloprtech byly ještě provedeny početné menší hromadné vraždy, na př. ve Vadkovicích. Také v sousedních okresech Podpořany, Kadaň, Chomutov a Most přišlo stovky Němců o život. Vše to v obvodu 1. Čs. divize, tedy pod dozorem generálů Španiela a Klapálka, kteří byli též 1947 obžalováni, ale potom komunisty pardonováni. Šlo tu vždy o regulérní vojsko a nikoliv o "nedisciplinované bandy", jak se vždy předstíralo. Pohádka o Werwolfu, který měl údajně ještě týdny po skončení války působit, je již v protikladu s Rožkovou výpovědí "Němci byli krotcí jako beránci". Slet tělocvikářů 1933 asi neproklonil do vědomí vojáků kteří zčásti žili v cizině, ale hrálo snad roli v možných příkazech z Prahy. Více pravděpodobné je, že to byla nevraživost velitelů, jež na Dukelském průsmyku utrpěli citlivou porážku a jistě táhl také příklad sovětských oddílů. Ale z papírů které jsou

k dispozici vysvítá, že to byly nadřazené orgány z Prahy, které s rozkazy jako na př. "zabít co nejvíce Němců" vnesly do událostí teprve vervu.

Je to hanba pro vládu, která tehdy o sobě prohlašovala, že je příkladem pro humanitní demokracii, že takové zločiny kryla anebo dokonce podporovala. Bylo již dost zla vyhnat miliony vydrancovaných lidí do zcela zničené, hladovějící sousední země. Tím, že po tak mnoho mrtvých z války byli ještě živitelé rodin, kteří ji přežili, zavražděny, byl splněn genocid na celé národní skupině. To je ještě dnes nepromlčitelný zločin, i když v Praze i v Berlíně nad tím v deprimující pospolitosti zamhouří oči. V Praze ve snaze zajistit lup, v Berlíně ze zbabělosti a z nedostatku úcty k útrapám obětí.